



SESSION ORDINAIRE 2017-2018

5 MARS 2018

**PARLEMENT DE LA RÉGION
DE BRUXELLES-CAPITALE**

**PROPOSITION D'ORDONNANCE
SPÉCIALE**

**modifiant la loi spéciale du 12 janvier 1989
relative aux institutions bruxelloises et visant
à renforcer la démocratie directe par la
suppression de la liste des suppléants aux
élections régionales**

**PROPOSITION D'ORDONNANCE
SPÉCIALE**

**modifiant la loi spéciale du 12 janvier 1989
relative aux institutions bruxelloises et
supprimant les candidats suppléants**

(Doc. n° A-28/1 – S.O. 2014)

**PROPOSITION D'ORDONNANCE
SPÉCIALE**

**visant à supprimer l'effet dévolutif de la case
de tête et les suppléants pour les élections du
Parlement bruxellois**

(Doc. n° A-138/1 – 2014/2015)

GEWONE ZITTING 2017-2018

5 MAART 2018

**BRUSSELS
HOOFDSTEDELIJK PARLEMENT**

**VOORSTEL VAN BIJZONDERE
ORDONNANTIE**

**tot wijziging van de bijzondere wet van
12 januari 1989 met betrekking tot de
Brusselse instellingen en ertoe strekkende
de directe democratie te versterken door
afschaffing van de lijst van de opvolgers
voor de gewestverkiezingen**

**VOORSTEL VAN BIJZONDERE
ORDONNANTIE**

**tot wijziging van de bijzondere wet van
12 januari 1989 met betrekking tot de
Brusselse instellingen en tot afschaffing
van de plaatsvervangende kandidaten**

(Stuk nr. A-28/1 – G.Z. 2014)

**VOORSTEL VAN BIJZONDERE
ORDONNANTIE**

**met het oog op de afschaffing van de
devolutive werking van de lijststem en
de plaatsvervangers bij de verkiezingen voor
het Brussels Parlement**

(Stuk nr. A-138/1 – 2014/2015)

**PROPOSITION D'ORDONNANCE
SPÉCIALE**

**visant à supprimer l'effet dévolutif de la
case de tête et les suppléants pour les
élections du Parlement de la Région de
Bruxelles-Capitale**

(Doc. n° A-551/1 – 2016/2017)

RAPPORT

fait au nom de la commission des Finances et
des Affaires générales

par Mme Nadia EL YOUSFI (F)

**VOORSTEL VAN BIJZONDERE
ORDONNANTIE**

**met het oog op de afschaffing van de
devolutieve werking van de lijststem en de
plaatsvervangers bij de verkiezingen voor
het Brussels Hoofdstedelijk Parlement**

(Stuk nr. A-551/1 – 2016/2017)

VERSLAG

uitgebracht namens de commissie
voor de Financiën en de Algemene Zaken

door mevrouw Nadia EL YOUSFI (F)

Ont participé aux travaux de la commission :

Membres effectifs: M. Ridouane Chahid, Mme Nadia El Yousfi, MM. Mohamed Ouriaghli, Charles Picqué, Julien Uyttendaele, Olivier de Clippele, Armand De Decker, Abdallah Kanfaoui, Emmanuel De Bock, Fabian Maingain, Benoît Cereuxe, Mme Zoé Genot, MM. Stefan Cornelis, Jef Van Damme, Bruno De Lille.

Membres suppléants: Mme Julie de Grootte, M. Paul Delva.

Autres membres: Mme Els Ampe, MM. Alain Destexhe, Johan Van den Driessche, Michaël Verbauwhede, Mme Kenza Yacoubi.

Voir:

Documents du Parlement:

A-28/1 – S.O. 2014: Proposition d'ordonnance spéciale.
A-138/1 – 2014/2015: Proposition d'ordonnance spéciale.
A-551/1 – 2016/2017: Proposition d'ordonnance spéciale.
A-586/1 – 2017/2018: Proposition d'ordonnance spéciale.

Aan de werkzaamheden van de commissie hebben deelgenomen :

Vaste leden : de heren Ridouane Chahid, mevr. Nadia El Yousfi, de heren Mohamed Ouriaghli, Charles Picqué, Julien Uyttendaele, Olivier de Clippele, Armand De Decker, Abdallah Kanfaoui, Emmanuel De Bock, Fabian Maingain, Benoît Cereuxe, mevr. Zoé Genot, de heren Stefan Cornelis, Jef Van Damme, Bruno De Lille.

Plaatsvervangers : mevr. Julie de Grootte, de heer Paul Delva.

Andere leden : mevr. Els Ampe, de heren Alain Destexhe, Johan Van den Driessche, Michaël Verbauwhede, mevr. Kenza Yacoubi.

Zie :

Stukken van het Parlement :

A-28/1 – G.Z. 2014 : Voorstel van bijzondere ordonnantie.
A-138/1 – 2014/2015 : Voorstel van bijzondere ordonnantie.
A-551/1 – 2016/2017 : Voorstel van bijzondere ordonnantie.
A-586/1 – 2017/2018 : Voorstel van bijzondere ordonnantie.

I. Ajout d'un codéposante à la proposition d'ordonnance spéciale

Avec l'accord des auteurs de la proposition d'ordonnance spéciale, il y a lieu d'ajouter le nom de Mme Els Ampe à la liste des coauteurs.

II. Ordre des travaux

La commission décide de joindre la discussion des quatre propositions d'ordonnance spéciale n^{os} A-28/1, A-138/1, A-551/1 et A-586/1 et de donner la priorité à la proposition d'ordonnance spéciale n^o A-586/1.

III.A. Exposé introductif de M. Emmanuel De Bock, premier coauteur de la proposition d'ordonnance spéciale

M. De Bock observe à quel point le texte n^o A-586/1 ainsi que les textes joints démontrent que la question examinée taraude les députés de tous partis depuis de nombreuses années.

Il s'agit de simplifier les choses tant pour les candidats que pour l'électeur. Le but visé est celui de la plus grande lisibilité et de faire se dérouler les élections dans les conditions optimales afin d'améliorer la représentation démocratique de l'assemblée.

Il s'agit aussi de donner moins de pouvoirs aux partis dans le choix de la composition de la liste sacralisée ensuite par l'élection.

Afin de renforcer la confiance des citoyens dans les institutions belges et d'améliorer la gouvernance, il a été proposé de modifier le système des élections pour le Parlement bruxellois en renforçant le suffrage exprimé par les électeurs.

Actuellement, les candidats qui sont élus ne sont pas nécessairement ceux qui obtiennent le plus de suffrages. Aux yeux de M. De Bock, un candidat effectif a toujours la priorité sur un candidat suppléant même si ce dernier a obtenu plus de suffrages. Par ailleurs, dans le système actuel, un député effectif démissionnaire ou empêché est remplacé d'office par un député issu de la liste des suppléants, même si celui-ci fait moins de voix que les candidats effectifs non élus.

Le système actuellement en vigueur manque donc de simplicité, de lisibilité et de cohérence pour l'électeur. C'est pourquoi les députés ont souhaité revoir ce système.

La liste des 72 candidats effectifs actuels est complétée par une liste de 16 candidats suppléants, ce qui porte à 88 le nombre total des candidats francophones. Du côté néerlandophone il s'agit de 17 effectifs et 16 suppléants, soit 33 au total.

I. Toevoeging van een mede-indiener aan het voorstel van bijzondere ordonnantie

Met instemming van de indieners van het voorstel van bijzondere ordonnantie, dient de naam van mevrouw Els Ampe toegevoegd te worden aan de lijst van mede-indieners.

II. Regeling van de werkzaamheden

De commissie beslist de bespreking van de vier voorstellen van bijzondere ordonnantie nrs. A-28/1, A-138/1, A-551/1 en 586/1 samen te voegen en hierbij prioriteit te verlenen aan het voorstel van bijzondere ordonnantie nr. A-586/1.

III.A. Inleidende uiteenzetting van de heer Emmanuel De Bock, eerste mede-indiener van het voorstel van bijzondere ordonnantie

De heer Emmanuel De Bock merkt op dat parlementair stuk nr. A-586/1 en de toegevoegde stukken aantonen dat de besproken kwestie de volksvertegenwoordigers van alle partijen al vele jaren bezighoudt.

Het is de bedoeling om de zaken zowel voor de kandidaten als voor de kiezers te vereenvoudigen. Het nagestreefde doel is meer duidelijkheid en een optimaal verloop van de verkiezingen, om de democratische vertegenwoordiging door de assemblee te verbeteren.

Het is eveneens de bedoeling om minder macht te geven aan de partijen bij de samenstelling van de lijst die vervolgens door de verkiezing wordt bekrachtigd.

Om de burgers meer vertrouwen te geven in de Belgische instellingen en het behoorlijk bestuur verder te verbeteren, wordt voorgesteld om het bestaande kiesstelsel voor het Brussels Parlement te wijzigen door de stem van de kiezer zwaarder te laten doorwegen.

Nu zijn de gekozen kandidaten niet noodzakelijk degenen die de meeste stemmen hebben gekregen. Volgens de heer De Bock heeft een effectieve kandidaat altijd voorrang op een opvolger, ook al heeft die laatste meer stemmen binnengehaald. Voorts wordt in het huidige systeem een ontslagnemende of verhinderde effectieve kandidaat automatisch vervangen door een volksvertegenwoordiger die op de lijst van de opvolgers staat, ook al heeft die minder stemmen gekregen dan de niet gekozen effectieve kandidaten.

Het vigerende systeem is dus niet eenvoudig, duidelijk en coherent genoeg voor de kiezers. Daarom wensen de volksvertegenwoordigers het te herzien.

De lijst van de huidige 72 effectieve kandidaten wordt aangevuld met een lijst van 16 plaatsvervangers, wat het totale aantal Franstalige kandidaten op 88 brengt. Aan Nederlandstalige zijde gaat het om 17 effectieve kandidaten en 16 plaatsvervangers, in totaal 33.

Ce nombre élevé rend moins lisible l'élection des membres du Parlement bruxellois. D'aucuns se sont posé des questions sur le coût pour compléter ces listes.

Ceci a pour résultat que certains se présentent aux élections avec des listes parfois incomplètes, ce qui à son tour induit des démarchages en tous genres.

Depuis le 11 octobre 2011 et l'accord de la sixième réforme de l'État, la Région dispose d'une autonomie constitutive qui permet de revoir la composition du Parlement et de mettre en place une série de conscriptions régionales ainsi que les modalités d'application de celles-ci.

La présente proposition est simple. Elle s'inspire des listes aux élections communales.

Dans le futur, les suppléants seraient constitués des premiers candidats non élus de la liste. Il n'y aurait plus qu'une seule liste de candidats effectifs. Le nombre de candidats effectifs est le nombre de sièges à pourvoir.

Cette modification augmentera considérablement la légitimité démocratique et renforcera le pouvoir réel des électeurs dans le choix des élus. La composition actuelle en des listes d'effectifs et de suppléants renforce inévitablement les stratégies partisanes et rend le scrutin moins lisible pour les électeurs. Ce sont à chaque fois les candidats suppléants qui montent en cas de démissions, etc.

À titre comparatif, la proposition mentionne les pourcentages de suppléants qui ont pris la place. Ainsi, au Parlement bruxellois 31 % des députés ont été remplacés. Ceci est le cas des députés qui deviennent ministres. Ce taux est très élevé.

En renforçant la légitimité des effectifs qui ont tous des chances égales lors de l'élection, mais aussi en cas de remplacements, nous allons vers plus de démocratie.

III.B. Exposé introductif de M. Emmanuel De Bock, premier coauteur de la proposition d'ordonnance spéciale, n° A-28/1 – S.O. 2014

M. Emmanuel De Bock poursuit son propos et explique qu'il avait également déposé en 2014 une autre proposition d'ordonnance assez similaire. Cette proposition a été relevée de caducité puisqu'elle datait de l'ancienne législature.

D'autres partis ont déposé des propositions d'ordonnance comparables. Cette précédente proposition d'ordonnance spéciale du groupe DéFI visait quant à elle la suppression totale de l'effet dévolutif des cases de tête. Dans la proposition d'ordonnance spéciale n° A-586/1 la moitié du

Dat grote aantal leidt ertoe dat de verkiezingen van de leden van het Brussels Parlement aan duidelijkheid inboeten. Sommigen hebben zich vragen gesteld over wat het kost om die lijsten te vervolledigen.

Dat alles leidt ertoe dat partijen soms met onvolledige lijsten opkomen bij de verkiezingen, wat op zijn beurt tot allerhande ronselpraktijken leidt.

Sinds 11 oktober 2011 en de zesde staats hervorming beschikt het Gewest over constitutieve autonomie, waarmee het de samenstelling van het Parlement kan herzien, een reeks gewestelijke kieskringen kan invoeren en zelf de regels kan bepalen.

Het voorstel is eenvoudig. Het is gebaseerd op de lijsten bij de gemeenteraadsverkiezingen.

In de toekomst zouden de plaatsvervangers bestaan uit de eerste niet gekozen kandidaten op de lijst. Er zou enkel nog een lijst van effectieve kandidaten zijn. Het aantal effectieve kandidaten zou overeenkomen met het aantal zetels.

Die wijziging zal de democratische legitimiteit aanzienlijk vergroten en de reële macht van de kiezers om de kandidaten te verkiezen versterken. De huidige situatie met lijsten van effectieve kandidaten en lijsten van plaatsvervangers speelt onvermijdelijk in het voordeel van de strategieën van de partijen en maakt de verkiezingen minder duidelijk voor de kiezers. Het zijn telkens de plaatsvervangers die zitting nemen in geval van ontslag enz.

Bij wijze van vergelijking vermeldt het voorstel het percentage plaatsvervangers die zitting hebben genomen. In het Brussels Parlement werd 31% van de volksvertegenwoordigers vervangen. Dat is het geval wanneer volksvertegenwoordigers minister worden. Dat percentage ligt zeer hoog.

Als de legitimiteit van de effectieve kandidaten, die allemaal gelijke kansen hebben bij de verkiezingen, maar ook bij de vervangingen, wordt versterkt, wordt ook de democratie versterkt.

III.B. Inleidende uiteenzetting van de heer Emmanuel De Bock, eerste mede-indiener van het voorstel van bijzondere ordonnantie, nr. A-28/1 – G.Z. 2014

De heer Emmanuel De Bock vervolgt zijn betoog en wijst erop dat hij in 2014 een ander soortgelijk voorstel van ordonnantie had ingediend. Dat voorstel is van nietigheid ontheven, aangezien het van een vorige zittingsperiode dateert.

Andere partijen hebben vergelijkbare voorstellen van ordonnantie ingediend. Het vorige voorstel van bijzondere ordonnantie van de DéFI fractie strekte ertoe de devolutieve kracht van de lijststemmen volledig af te schaffen. In het voorstel van bijzondere ordonnantie nr. A-586/1 wordt de

pot des voix de tête de liste est maintenant conservée. C'est donc exactement le système communal qui a été repris.

Conserver la moitié du pot cases de tête semble être le juste compromis.

Parfois on affirme que la liste des suppléants permet à des gens de siéger malgré tout, ceci par exemple pour des raisons de compétences particulières. Il s'agit dans ce cas d'un pari, car personne ne sait si le parti figurera ou non dans la majorité et s'il y aura des départs (volontaires).

M. De Bock rappelle à titre d'exemple que lui-même avait été cinquième suppléant et que c'est ainsi qu'il a pu siéger.

Le système mis en place permettra tout autant pour des jeunes ou des personnes compétentes dans un domaine précis qui n'ont pas encore la légitimité démocratique ou la surface électorale nécessaire de pouvoir prétendre à siéger. Ce sera aux partis de les ranger dans un ordre plus ou moins utile sur la liste.

Le juste milieu aristotélien se situe entre la peopolisation, ce qui serait le résultat de la suppression complète de la case de tête, et la participation s'il devait y avoir un effet trop grand de la case de tête.

De plus, il ne s'agit pas de communautariser le vote ou de manipuler le résultat. Ceux qui se mettent d'accord pour voter en bloc pour à chaque fois les 10 mêmes personnes alors que d'autres électeurs ne votent que pour un ou deux candidats peuvent poser problème. Il convient dans ce cas de limiter l'effet des votes préférentiels. Le « demi-pot » permet de se prémunir contre ce phénomène.

M. De Bock rappelle que de moins en moins d'électeurs votent « case de tête ». Ceux qui le font, le font ainsi confiance à des idées et à un parti., moins à des candidats.

L'orateur se dit satisfait du juste milieu qui est atteint et il propose d'ailleurs de faire une évaluation du nouveau dispositif après les prochaines élections.

Il n'est pas interdit aux électeurs de voter pour des partis politiques ou de ne voter que pour des candidats. Dans ce dernier cas il n'y aura plus jamais de pot à partager. D'autres partis ont proposé la suppression complète de la case de tête. Or, ceci devient une question laissée aux mains des électeurs.

La suppression complète de la case de tête sera donc une évolution sociologique naturelle.

L'orateur renvoie ensuite à la proposition n° A-585/1 – 2017/2018 à propos de la parité alternée sur la liste électorale régionale. Ces deux textes vont inévitablement féminiser encore plus les assemblées.

help van het aantal lijststemmen evenwel behouden. Het gemeentelijk verkiezingsstelsel wordt dus hier overgenomen.

Het lijkt dus een goed compromis om de helft van de lijststemmen te behouden.

Soms beweert men dat de lijst van de plaatsvervangers ervoor zorgt dat bepaalde personen ondanks alles toch zitting nemen, bijvoorbeeld omdat ze over bijzondere bekwaamheden beschikken. Het gaat in dat geval om een gok, want niemand weet of de partij al dan niet deel zal uitmaken van de meerderheid en of er (vrijwillige) vertrekken zullen zijn.

Bij wijze van voorbeeld wijst de heer De Bock erop dat hij zelf vijfde plaatsvervanger was en daardoor zitting heeft kunnen nemen.

Als het systeem ingevoerd wordt, zullen zowel jongeren als personen met bijzondere bekwaamheden op een welbepaald gebied die nog niet de democratische legitimiteit hebben of voldoende stemmen kunnen halen, zitting kunnen nemen. Het zal aan de partijen staan om hen in een min of meer nuttige volgorde te rangschikken op de lijst.

Het exacte aristotelische midden ligt tussen 'peopolisation', wat het resultaat zou zijn van de volledige afschaffing van de lijststem, en participatie als de lijststem te grote gevolgen zou hebben.

Bovendien is het niet de bedoeling om de stemmen te communautariseren of het resultaat te manipuleren. Degenen die het eens geraken om telkens tegelijk voor dezelfde 10 personen te stemmen, terwijl andere kiezers slechts voor een of twee kandidaten stemmen, kunnen voor problemen zorgen. In dat geval dient het effect van de voorkeurstemmen te worden beperkt. De "halve pot" maakt het mogelijk om zich daartegen te beschermen.

De heer De Bock wijst erop dat steeds minder kiezers een lijststem uitbrengen. Degenen die dat doen, vertrouwen aldus op ideeën en op een partij en in mindere mate op kandidaten.

De spreker is tevreden over het juiste evenwicht dat wordt bereikt, en stelt trouwens voor om het nieuwe systeem te evalueren na de volgende verkiezingen.

Het staat de kiezers vrij voor politieke partijen of enkel voor kandidaten te stemmen. In dat laatste geval zal men nooit meer een pot stemmen moeten verdelen. Andere partijen hebben de volledige afschaffing van de lijststem voorgesteld. Hier wordt deze kwestie overgelaten aan de kiezers.

De volledige afschaffing van de lijststem zal dus een natuurlijke sociologische evolutie zijn.

Vervolgens verwijst de spreker naar het voorstel nr. A-585/1 – 2017/2018 in verband met de alternantie tussen mannen en vrouwen op de gewestelijke kieslijsten. Die twee teksten zullen de assemblees onvermijdelijk nog

Déjà actuellement, le Parlement bruxellois donne l'exemple à la Flandre et à la Wallonie. Demain ce sera encore plus le cas. Ceux qui affirment que ces textes seraient contraires aux intérêts des femmes font un mauvais calcul.

Les scores faits en suppléants sont inférieurs à ceux que l'on pourra faire comme effectif. Il y aura donc plus de femmes élues en 2019 qu'en 2014 en Région bruxelloise dès lors que l'on aura mis en place la parité et conservé la demi-case de tête.

Enfin, l'orateur remercie les commissaires de leur appui. Il songe ici à Ecolo/Groen, au groupe PS et au groupe MR. Il s'agit d'un travail de fond qui réforme les institutions pour une meilleure gouvernance.

Si d'aucuns estiment que le texte ne va pas aussi loin que voulu, il s'agit de véritables avancées qui permettent de réduire l'écart qui s'est creusé au fil des temps entre les électeurs et les candidats.

III.C. Exposé introductif de M. Alain Destexhe, premier coauteur de la proposition d'ordonnance spéciale, n° A-138/1 – 2014/2015

M. Alain Destexhe estime qu'il convient de supprimer l'effet dévolutif de la case de tête. Les arguments avancés par M. De Bock sont les mêmes pour défendre la suppression totale de l'effet dévolutif. Voici la position du groupe MR qui, pour des raisons démocratiques, veut tant la suppression de la liste des suppléants que la suppression de l'effet dévolutif de la case de tête.

Que les électeurs choisissent leurs représentants ! Que la participatie soit diminuée par cette possibilité offerte d'élargir la démocratie directe. Les suppléants et l'effet dévolutif de la case de tête donnent une prime aux partis dont les états-majors choisissent *de facto* les élus. Si les partis sont indispensables, leur conférer trop de pouvoir porte un nom : la participatie.

L'orateur rappelle que la proposition d'ordonnance spéciale a été déposée en 2014. Il se réjouit qu'en 2018 cette proposition soit reprise avec un large consensus et que la moitié du chemin sera faite par la suppression de la liste des suppléants. Aujourd'hui il s'agit déjà d'un grand progrès. Son groupe reviendra lors de la législature suivante sur la question de la suppression entière de l'effet dévolutif des cases de tête.

meer vervrouwelijken.

Het Brussels Parlement geeft nu al het voorbeeld aan Vlaanderen en Wallonië. Morgen zal dat nog meer het geval zijn. Degenen die beweren dat die teksten in strijd zouden zijn met de belangen van de vrouwen, vergissen zich.

Het aantal stemmen die men als plaatsvervanger behaalt, ligt lager dan het aantal stemmen die men zou kunnen behalen als effectieve kandidaat. In 2019 zullen er in het Brussels Gewest meer vrouwen verkozen worden dan in 2014, aangezien de alternantie zal zijn ingevoerd en de helft van de lijststemmen wordt behouden.

Tot slot dankt de spreker de commissieleden voor hun steun. Hij denkt hier aan Ecolo/Groen, de PS fractie en de MR fractie. De commissie heeft grondig werk geleverd dat de instellingen hervormt met het oog op beter bestuur.

Sommigen zijn weliswaar van oordeel dat de tekst niet ver genoeg gaat, maar het gaat om echte doorbraken waarmee de kloof die mettertijd is ontstaan tussen de kiezers en de kandidaten, kan worden overbrugd.

III.C. Inleidende uiteenzetting van de heer Alain Destexhe, eerste mede-indiener van het voorstel van bijzondere ordonnantie, nr. A-138/1 – 2014/2015

De heer Alain Destexhe vindt dat de devolutieve kracht van de lijststem moet worden afgeschaft. De argumenten die de heer De Bock heeft aangevoerd, zijn dezelfde om de volledige afschaffing van de devolutieve kracht te verdedigen. Dat is het standpunt van de MR-fractie die om democratische redenen zowel de afschaffing van de lijst van de plaatsvervangers als van de devolutieve kracht van de lijststem wenst.

De kiezers moeten hun vertegenwoordigers kiezen! De participatie moet worden afgezwakt door de mogelijkheid die wordt geboden om de rechtstreekse democratie te versterken. De plaatsvervangers en de devolutieve kracht van de lijststem bevoordelen de partijen waarvan de top *de facto* de gekozenen kiest. Politieke partijen zijn noodzakelijk, maar als ze te veel macht krijgen, heeft dat een naam: participatie.

De spreker wijst erop dat het voorstel van bijzondere ordonnantie werd ingediend in 2014. Het verheugt hem dat het voorstel opnieuw wordt ingediend in 2018 met een grote consensus en dat de helft van de weg zal worden afgelegd met de afschaffing van de lijst van de plaatsvervangers. Vandaag gaat het al om een zeer grote vooruitgang. Zijn fractie zal tijdens de volgende zittingsperiode terugkomen op de volledige afschaffing van de devolutieve kracht van de lijststem.

III.D. Exposé introductif de M. Benoît Cerexhe, auteur de la proposition d'ordonnance spéciale, n° A-551/1 – 2016/2017

Mme Julie de Groote souhaite, au nom de son groupe, voir et la suppression de la liste des suppléants et la suppression de l'effet dévolutif de la case de tête. Ceci pour les mêmes raisons évoquées par M. De Bock. Il s'agit ici de la confiance des citoyens et de la transparence car les citoyens ont le sentiment d'un hold-up de la participation sur l'expression de leur vote.

Son groupe propose les deux suppressions car il ne faut pas donner la fausse impression que désormais, l'électeur sera entièrement entendu. Le groupe cdH veut toutefois maintenir la case de tête puisqu'il s'agit dans ce cas de voter pour un projet collectif, plus pour des idées que pour des candidats. Le collectif versus l'individualisation. Le nom « case de tête » est d'ailleurs un mauvais terme.

Derrière les personnes il existe un projet collectif.

Il serait faux de croire que celui qui vote pour la case de tête plébiscite l'ordre établi au préalable par les partis.

En France par exemple, on vote pour l'ordre établi par les partis. Cela n'a pas été la volonté du législateur belge.

Avoir réduit de moitié l'effet dévolutif de la case de tête est une manière de reconnaître le rôle plus limité que doivent avoir les partis.

Pourquoi s'opposer à aller plus loin ? La proposition d'ordonnance spéciale n° A-586/1 – 2017/2018 cautionne la « double » dévolution. Une première fois pour les effectifs, une seconde fois pour les suppléants. Il y a en conséquence un double hold-up sur les voix exprimées. Il s'agit d'un produit « light » qui a le goût de la transparence et qui n'est pas de la transparence.

Dans les faits, nous observons une double dévolution qui est illisible pour le citoyen.

Celui qui fait moins de voix peut être élu le soir des élections et ensuite un même principe joue pour les suppléants lors de la séance de repêchage.

IV. Discussion générale conjointe

M. Ridouane Chahid rappelle que son groupe a cosigné ce texte. Il rejoint entièrement la présentation faite par M. De Bock. Contrairement à M. Destexhe, dont le groupe a cosigné le texte, le groupe PS ne critiquera pas cette proposition.

Il est évident que ce texte permettra de diminuer le nombre

III.D. Inleidende uiteenzetting van de heer Benoît Cerexhe, indiener van het voorstel van bijzondere ordonnantie, nr. A-551/2 – 2016/2017

Namens haar fractie wenst mevrouw Julie de Groote dat de lijst van de plaatsvervangers en de devolutieve kracht van de lijststem worden afgeschaft om de redenen die de heer De Bock heeft aangevoerd. Het gaat hier om het vertrouwen van de burgers en om transparantie, want de burgers hebben de indruk dat niet zij, maar de partijleiding beslist wat er met hun stem gebeurt.

Haar fractie stelt de twee afschaffingen voor, want men mag niet de verkeerde indruk geven dat de kiezer voortaan volledig gehoord zal worden. De cdH fractie wenst evenwel de lijststem te behouden, aangezien het in dat geval om een stem voor een collectief project gaat, een stem voor ideeën in plaats van voor kandidaten. Het collectief versus het individu. De term “case de tête” is trouwens verkeerd.

Achter de personen gaat een collectief project schuil.

Het zou verkeerd zijn te geloven dat degene die een lijststem uitbrengt, zijn goedkeuring geeft aan de volgorde die de partijen op voorhand hebben vastgesteld.

In Frankrijk bijvoorbeeld stemt men voor volgorde die door de partijen is vastgesteld. Dat was niet bedoeling van de Belgische wetgever.

De halvering van de devolutieve kracht van de lijststem is een manier om te erkennen dat de partijen een beperktere rol moeten spelen.

Waarom zou men niet verder willen gaan? Het voorstel van bijzondere ordonnantie nr. A-586/1 – 2017/2018 stelt een “dubbele” evolutie voor. Een eerste keer voor de effectieve kandidaten en een tweede keer voor de plaatsvervangers. Bijgevolg wordt er een dubbele hold up op de uitgebrachte stemmen gepleegd. Het gaat om een “light” product, dat naar transparantie smaakt, maar geen transparantie is.

In de praktijk stellen we een tweevoudige devolutie vast, die onduidelijk is voor de burger.

Een kandidaat met minder stemmen achter zijn naam kan op de avond van de verkiezingen worden verkozen en vervolgens speelt hetzelfde principe voor de plaatsvervangers wanneer ze worden opgevist.

IV. Samengevoegde algemene bespreking

De heer Ridouane Chahid wijst erop dat zijn fractie de tekst medeondertekend heeft. Hij is het volledig eens met het betoog van de heer De Bock. In tegenstelling tot de heer Destexhe, wiens fractie de tekst medeondertekend heeft, zal de PS-fractie geen kritiek uiten op het voorstel.

Het spreekt voor zich dat deze tekst het mogelijk zal

de candidats. L'objectif premier est de se calquer sur un système qui existe déjà au niveau communal. Ce que Mme de Groote critique existe déjà au niveau des communes. Il convient d'harmoniser et de simplifier toutes les élections. Dans un souci de simplification, il faut envoyer un seul message aux citoyens. La communication de ce texte devra se concentrer sur cet aspect-là.

Certains partis regretteront de ne plus pouvoir mettre en avant certaines personnes lors des élections. L'orateur rappelle avoir été lui-même un suppléant de cette législature-ci : il en connaît donc les bénéfices. Il faudra par conséquent avoir une certaine justesse par rapport à tous les candidats de sorte que la liste présentée soit équilibrée.

Mme Zoé Genot est du même avis : les propositions d'ordonnance présentée vont dans le sens de la simplification. Elles permettront une lisibilité plus aisée pour les citoyens.

Le système de suppléance a permis de faire monter des jeunes ou des spécialistes sur certains dossiers, ce qui a indéniablement enrichi les équipes. Il faut par ailleurs se montrer respectueux envers les électeurs qui votent pour la case de tête. Ceux qui font le choix de soutenir une certaine tendance au sein d'un parti doivent également être respectés.

En l'occurrence, le poids des votes de case de tête diminue. Il ne s'agit pas pour le groupe Ecolo de les voir disparaître. Ce sont aussi des choix citoyens. Il est important d'avoir des « forts en gueule » qui font des voix et des candidats plus techniciens qui font de l'excellent travail qui sert tout autant les citoyens.

L'oratrice rappelle que l'effet dévolutif des cases de tête a pour effet de protéger plutôt les hommes. Les électeurs Ecolo font clairement le choix des femmes et les règles de parité sont là pour soutenir la minorité.

M. Bruno De Lille explique que Groen s'est joint à la proposition parce que la suppression des listes de suppléants rend les listes plus claires et transparentes pour l'électeur. Groen plaide pour le maintien de la case de tête telle qu'elle existe actuellement. On peut comprendre que certains souhaitent sa suppression intégrale. La dévolution des votes en case de tête fausserait le débat.

Groen compte toutefois bon nombre d'électeurs qui votent pour des idées et pour la position défendue par le parti. Ces électeurs pensent que les personnes défendent les idées du parti de façon cohérente.

À quelques exceptions près, les députés défendent du reste les idées de leur groupe. Ces électeurs sont d'accord avec l'ordre fixé par le parti. Une voix suffit à déterminer les idées et l'ordre. On sait comment cela fonctionne.

maken om het aantal kandidaten te verminderen. De eerste doelstelling bestaat erin zich te baseren op een systeem dat al op gemeentelijk niveau bestaat. Hetgeen mevrouw de Groote bekritiseert, bestaat al op gemeentelijk niveau. Alle verkiezingen dienen te worden geharmoniseerd en vereenvoudigd. Ter wille van de vereenvoudiging moet er een enkele boodschap naar de burgers worden gestuurd. De communicatie rond deze tekst zal op dat aspect moeten focussen.

Sommige partijen zullen betreuren dat ze bepaalde personen niet meer naar voren zullen kunnen schuiven bij de verkiezingen. De spreker wijst erop dat hijzelf een plaatsvervanger was tijdens deze zittingsperiode: hij ken er dus de voordelen van. Bijgevolg moet er een zekere afweging gebeuren tussen alle kandidaten, zodat er een evenwichtige lijst wordt ingediend.

Mevrouw Zoé Genot is dezelfde mening toegedaan: de ingediende voorstellen van ordonnantie strekken tot vereenvoudiging. Ze zullen een en ander verduidelijken voor de burgers.

Het systeem van de plaatsvervangers heeft ervoor gezorgd dat jongeren of specialisten in bepaalde dossiers zitting konden nemen. Dat heeft de teams onmiskenbaar verrijkt. Voorts moet men respect tonen voor de kiezers die een lijststem uitbrengen. Degenen die ervoor kiezen een bepaalde tendens binnen een partij te steunen, moeten eveneens gerespecteerd worden.

In dit geval neemt het gewicht van de lijststemmen af. De Ecolo fractie wenst niet dat de lijststem verdwijnt. Het gaat ook om stemmen van burgers. Het is belangrijk dat men stemkanonnen heeft, alsook kandidaten met een technisch profiel die uitstekend werk leveren, dat de burgers evenzeer ten goede komt.

De spreekster wijst erop dat de devolutieve kracht van de lijststemmen ertoe leidt dat veeleer de mannen worden beschermd. De Ecolo kiezers kiezen duidelijk voor vrouwen en de pariteitsregels dienen om de minderheid te steunen.

De heer Bruno De Lille legt uit dat Groen zich heeft aangesloten bij het voorstel omdat door de afschaffing van de lijsten met opvolgers de lijsten transparanter en duidelijker worden voor de kiezer. Groen pleit voor het behoud van de lijststem zoals deze nu bestaat. Men kan begrijpen dat sommigen de volledige afschaffing ervan wensen. De devolutie van lijststemmen zou het debat vervalsen.

Groen telt evenwel veel kiezers die stemmen voor ideeën en voor de positie die de partij inneemt. Deze kiezers denken dat mensen de ideeën van de partij consequent zullen verdedigen.

Op enkele uitzonderingen na scharen de parlementsleden zich trouwens achter de ideeën van hun fractie. Deze kiezers zijn het eens met de volgorde zoals de partij die vastlegt. Een stem volstaat om de ideeën en de volgorde te bepalen. Men weet hoe het werkt.

Comme le vote en case de tête a un effet limité, le candidat qui obtient beaucoup de voix de préférence sera également élu. Sa suppression intégrale entraînera l'élection de candidats qui se représentent eux-mêmes plutôt que le parti. Dans cette logique, si le mandat d'un tel candidat prend fin pour cause de décès, ces suffrages ne vont pas au parti. Est-ce tenable et salubre pour la démocratie ?

Groen se retrouve donc dans la proposition et trouve même qu'on peut accentuer l'effet du vote en case de tête. Le groupe approuvera dès lors la proposition.

Mme Els Ampe mentionne d'abord que l'Open Vld cosigne également la proposition en raison de l'indéniable amélioration qu'elle implique. Il eût encore mieux valu respecter à 100 % le choix de l'électeur sans que les partis tentent de l'infléchir.

À la création de la Belgique, seuls les citoyens nantis qui payaient le cens jouissaient du droit de vote. Aujourd'hui, tout citoyen peut voter. Ce vote doit donc compter pleinement. Aujourd'hui les partis sont avantagés.

Les partis ne sont pas des vecteurs de pouvoir, mais des associations philosophiques qui impriment une direction à un projet politique partagé. On ne devrait pas être lié à 100 % à la structure de pouvoir d'un parti. En fait, il n'est pas normal que tous les membres d'un parti votent de la même façon, car chacun a sa façon de penser. Il serait donc plus sain que des voix dissidentes s'élèvent plus souvent ; cela exprimerait la diversité de la société telle qu'on la connaît dans les familles. Un père de famille qui dicte la façon de penser, ce n'est plus de ce temps.

Nous sortons lentement de l'âge de la participation. Une étude révèle que ni les listes de suppléants ni les célébrités attrape-voix ne garantissent la qualité d'un député. L'électeur doit avoir le droit de se tromper, c'est aussi ça la démocratie.

Ce qui est vrai pour les verts, qui soulignent l'importance des votes en case de tête, ne l'est pas pour un libéral. La personne est essentielle à cet égard. On entend souvent les gens dire : « À quoi sert de voter, c'est quand même les partis qui décident. » Il faut faire un sort à ce sentiment.

Mme Cielte Van Achter se réjouit au nom de son groupe qu'on discute de la suppression des suppléants car son groupe est demandeur. Il n'est pas démocratique que des suppléants siègent alors que d'autres candidats de la liste d'effectifs obtiennent plus de voix. La suppression de la liste des suppléants simplifie le système.

La N-VA n'est pas favorable à la suppression de l'effet dévolutif du vote en case de tête. La N-VA croit toujours que l'électeur vote pour un parti et le programme d'un parti, et non pour une multitude de personnes qui sont à moitié d'accord et qui ont des idées différentes. On doit donner sa chance au nouveau talent. Celui qui apparaît souvent dans les médias obtiendra aisément plus de voix. On ne doit pas évoluer vers un parlement « coups d'éclat » rempli de faiseurs de voix.

Doordat de lijststem niet te ver doorwerkt zal wie veel voorkeurstemmen heeft ook verkozen zijn. De volledige afschaffing ervan zal ervoor zorgen dat kandidaten verkozen zijn die veeleer zichzelf vertegenwoordigen dan de partij. Als zijn mandaat ophoudt door overlijden, dan zijn die stemmen volgens deze logica niet voor de partij. Hoe is dit vol te houden en is dit gezond voor de democratie?

Groen kan zich dus terugvinden in het voorstel en vindt zelfs dat de lijststem verder kan doorwerken. Groen zal daarom het voorstel goedkeuren.

Mevrouw Els Ampe begint met te vermelden dat ook Open Vld het voorstel mee ondertekent omwille van de onmiskenbare verbetering die het inhoudt. Het ware nog beter, mocht men de keuze van de kiezer voor 100 % respecteren zonder dat partijen proberen om hiervan af te knabbelen.

Bij het ontstaan van België waren rijke burgers die cijns betaalden stemgerechtigd. Vandaag kan elke burger stemmen. Deze stem moet dus volledig meetellen. Partijen worden vandaag bevoorreed.

Partijen zijn geen machtsvehikels maar filosofische verenigingen waar men richting geeft aan een gedeeld politiek project. Men zou niet 100% gebonden moeten zijn aan de machtsstructuur van een partij. Het is in feite niet normaal dat alle partijleden op dezelfde wijze stemmen. Iedereen denkt immers anders. Het ware dan ook gezonder mochten er vaker dissidente stemmen zijn. Dit zou de uiting zijn van de diversiteit in de samenleving net zoals die bestaat in de families. Een pater familias die dicteert wat men denkt, stamt uit de verleden tijd.

Langzaamaan verlaten we de periode van de participatie. Uit onderzoek blijkt dat noch opvolgerslijsten, noch peoplelisatie voor de kwaliteit van een parlementslid zorgen. De kiezer moet het recht hebben zich te vergissen want dit is de democratie.

Wat waar is voor de groenen die het belang van lijststemmen onderstrepen is anders voor een liberaal. De persoon is hierbij erg van belang. Al te vaak zeggen mensen: "Wat maakt het uit dat ik ga stemmen? De partijen beslissen toch." Dit gevoel moet men wegnemen.

Mme Cielte Van Achter is namens haar partij verheugd dat de discussie over de afschaffing van de opvolgers wordt gevoerd want zij is hierover vragende partij. Het is niet democratisch dat mensen zitting nemen terwijl anderen uit de hoofdlijst meer stemmen halen. Het systeem wordt eenvoudiger met de afschaffing van de opvolgerslijst.

N-VA is geen voorstander van de afschaffing van de devolutieve werking van de lijststem. Nog steeds gelooft N-VA in een partij en een partijprogramma waar de kiezer voor kiest en niet voor een veelvoud van mensen die half samenhangen en een ander idee hebben. Nieuw talent moet kansen krijgen. Wie meer in de media staat, kan gemakkelijker stemmen halen. Men mag niet evolueren naar een "steekvlamparlement" vol stemkanonnen.

M. Jef Van Damme et son parti ne sont pas opposés à la suppression de la liste des suppléants. C'est néanmoins une façon d'intégrer des candidats qui sans cela ne pouvaient pas entrer en politique. Le risque, c'est que les enfants de, ceux qui ont le bon nom de famille ou qui ont réussi ailleurs dans les médias, aient davantage de chances d'être élus, et pas vraiment sur le contenu.

Le sp.a estime que les dossiers à l'examen aujourd'hui et les dossiers « décumul » sont liés, et le parti voudrait que tous ces dossiers soient votés simultanément. Celui ou celle qui décide de se consacrer à un seul niveau de pouvoir ne doit pas ensuite démissionner systématiquement du niveau où il ou elle a été élu.e.

M. Paul Delva explique que son parti ne souhaite adapter le système actuel ni en supprimant les suppléants ni en supprimant l'effet dévolutif de la case de tête. Le système actuel offre une chance à des candidats talentueux moins connus. Contenu et communication ne vont en effet pas toujours de pair.

Au début d'une carrière, on n'a pas l'habitude de se montrer. Il n'y a rien de mal à ce manque d'aisance. Différents profils sont nécessaires. Ce qui importe pour résoudre les problèmes, c'est l'engagement, la créativité et le savoir, pas le fait d'être un expert de l'autopromotion. Au début de leur carrière, bon nombre de politiques connus ont dû s'appuyer sur le système de la suppléance. Le CD&V ne souhaite par conséquent rien changer au système existant.

M. Armand De Decker rappelle que ceux qui ont été élus dès la première fois sur une liste d'effectifs sont hors suspicion quand il prennent la parole sur la question des suppléants. C'est notamment le cas du Président Charles Picqué qui a fait le plus de voix de préférence dans la Région et de lui-même.

La proposition de M. De Bock est la meilleure possible dans le contexte actuel. Elle est un bon compromis. La suppression des suppléants est une bonne idée : il n'est pas normal de prendre la place des effectifs qui ont raté l'élection à peu de voix près. Le système des communales peut s'appliquer au niveau régional. Un effet de dévolution réduit de 50% se défend par la nécessité de faire éclore les jeunes talents, le système actuel étant excessif et dépassé par les faits.

M. Emmanuel De Bock remercie ses collègues pour leur soutien. Il est heureux d'avoir convaincu M. De Decker. Mme Ampe a fait une comparaison avec le système allemand du panachage ce qui décloisonne une vue participative. Il entend les arguments de Mme de Groote et pour preuve le texte n° A-28/1 déposé avec M. de Patoul et qu'il ne renie pas, mais il déclare avoir évolué depuis : il a été convaincu par l'intérêt de laisser une demi-case de tête. Les partis peuvent amener de bons candidats.

Ce texte n'est pas un compromis. Il tente le juste milieu et

M. Jef Van Damme is met zijn partij niet gekant tegen de afschaffing van de opvolgerslijst. Het is wel een manier om mensen binnen te halen die anders niet binnen geraakten. Het risico is dat kinderen van, met de juiste achternaam of die het elders gemaakt hebben in de media meer kansen hebben en niet zozeer op inhoud worden gekozen.

Voor sp.a is er een link tussen de dossiers die vandaag aan de orde zijn en de dossiers rond decumulatie. Graag wil zijn partij dat al deze dossiers tegelijk gestemd worden. Wie beslist zich aan één beleidsniveau te wijden, moet vervolgens niet steeds opnieuw ontslag nemen van het niveau waar hij/zij verkozen werd.

M. Paul Delva legt uit dat zijn partij niet wenst het huidige systeem aan te passen noch wat de afschaffing van de opvolgers betreft noch wat betreft de devolutieve werking van de lijststem. Het huidige systeem geeft kansen aan minder bekende talentvolle kandidaten. Inhoud en communicatie gaan immers niet steeds samen.

Bij het begin van een carrière is men niet gewend naar buiten te komen. Met deze schroom is niets verkeerd. Verschillende profielen zijn nodig. Van belang is het engagement, de creativiteit en de kennis om problemen op te lossen, niet het expert zijn in het zichzelf verkopen. Veel bekende politici hebben bij het begin van het carrière moeten steunen op het systeem van de opvolging. CD&V wenst daarom geen verandering in het bestaande systeem.

De heer Armand De Decker wijst erop dat degenen die onmiddellijk werden verkozen op een lijst van effectieve kandidaten buiten verdenking staan wanneer ze het woord nemen over de kwestie van de plaatsvervangers. Dat is onder meer het geval voor voorzitter Charles Picqué, die de meeste voorkeurstemmen in het Gewest heeft gehaald, en hemzelf.

Het voorstel van de heer De Bock is het beste in de huidige context. Het is een goed compromis. De afschaffing van de plaatsvervangers is een goed idee: het is niet normaal dat men de plaats inneemt van effectieve kandidaten die op enkele stemmen na niet verkozen zijn. Het systeem bij de gemeenteraadsverkiezingen kan worden toegepast op het gewestelijk niveau. Een halvering van de devolutieve kracht wordt verantwoord door de noodzaak om jonge talenten te laten openbloeien, aangezien het huidige systeem buitensporig en achterhaald is.

De heer Emmanuel De Bock dankt zijn collega's voor hun steun. Het verheugt hem dat hij de heer De Decker heeft overtuigd. Mevrouw Ampe heeft een vergelijking gemaakt met het Duitse systeem van panachering, dat de participatie afzwakt. Hij kan zich vinden in de argumenten van mevrouw de Groote en haalt als bewijs het stuk nr. A-28/1 aan dat hij samen met de heer de Patoul heeft ingediend en blijft verdedigen, maar hij wijst erop dat zijn standpunt sindsdien geëvolueerd is: hij is ervan overtuigd dat de helft van de lijststemmen moet kunnen meespelen. De partijen kunnen goede kandidaten aantrekken.

Deze tekst is geen compromis. Hij houdt het juiste

tient compte des arguments de chacun. Ce texte sera évalué. Avec raison, Mme de Grootte évoque le double effet dévolutif de la case de tête.

Le système proposé n'est pas illisible. Il reprend le système communal. La Région bruxelloise est la première à faire le pas pour changer le système électoral, car ce débat comporte des tabous. D'une certaine manière, Bruxelles a une circonscription unique, ce qui simplifie le problème. La Flandre et la Wallonie ont un système qui conserve le demi-pot, mais il conserve un système de suppléants. Les candidats feront désormais campagne à armes égales. Par ailleurs, il évoque la situation inégale et scandaleuse d'une loi fédérale qui établit des différences dans les dépenses admises par rapport aux députés entrants.

Si l'on n'avait pas calqué le système communal, il eût fallu changer le système communal à son tour.

Deux cents candidats en moins pour les prochaines élections ! C'est autant de papier en moins et autant de temps libre dans les ménages.

Mme Julie de Grootte précise que son groupe veut la suppression de la liste de suppléants et le maintien de la case de tête. Pourquoi *ad minima* ne pas avoir supprimé l'effet dévolutif pour les suppléants ? On peut toujours être dépassé par quelqu'un qui a fait moins de voix. Cette frustration est visible. L'illisibilité est réitérée lors de la liste des suppléants.

M. Emmanuel De Bock répond qu'il existe une volonté de cohérence par rapport aux communes. Il ne fallait pas changer ces règles à moins d'un an des élections. De plus, il faudrait ouvrir le débat sur le vote préférentiel et la question du vote multiple et de leurs poids respectifs. Ici, la question de ceux qui mobilisent des personnes pour faire des votes en bloc se pose. Nous serions-nous accordés sur le nombre de votes préférentiels à accorder ?

M. Bruno De Lille estime qu'il est cohérent de tenir autant compte des votes émis pour une liste préétablie tant pour les candidats effectifs que pour les suppléants.

M. Emmanuel De Bock pense que ces 25% de personnes qui émettent des voix sur des têtes de liste font confiance à l'ordre établi par les partis.

Mme Julie de Grootte pense que c'est un parti pris de penser que le vote en case de tête (qui est un vote pour un programme) inclut un accord sur le classement des candidats.

Charles Picqué, président, cite l'exemple de Marc-Antoine Pirson, dans les années 1960. Sa contribution au parti est indéniable. Or, son apparence austère ne l'avantageait pas, et c'est grâce à la suppléance et à l'effet dévolutif qu'il a été élu. Il évoque également la compétence insigne de Mme Anne

midden en houdt rekening met de argumenten van elkeen. De tekst zal geëvalueerd worden. Mevrouw de Grootte spreekt terecht van de dubbele devolutieve kracht van de lijststem.

Het voorgestelde systeem is niet onduidelijk. Het neemt het gemeentelijke systeem over. Het Brussels Gewest wijzigt als eerste het kiesstelsel, want er zijn taboes gemeoid met dat debat. Op zekere wijze heeft Brussel één enkel kiesarrondissement, wat het probleem vereenvoudigt. Vlaanderen en Wallonië hebben een stelsel dat de helft van de lijststemmen behoudt, maar behouden een systeem van plaatsvervangers. De kandidaten zullen voortaan met gelijke wapens campagne voeren. Voorts hekelte hij een federale wet die verschillen toestaat tussen de uitgaven die beginnende volksvertegenwoordigers mogen maken, wat tot een oneerlijke en schandelijke situatie leidt.

Als men het gemeentelijk systeem niet had overgenomen, dan had men het gemeentelijk systeem op zijn beurt moeten wijzigen.

Dat betekent tweehonderd kandidaten minder bij de volgende verkiezingen! Dat is veel minder papier en veel meer vrije tijd voor de gezinnen.

Mevrouw Julie de Grootte preciseert dat haar fractie de lijst van de plaatsvervangers wil afschaffen en de lijststem wil behouden. Waarom heeft men niet *ad minima* de devolutieve kracht voor de plaatsvervangers afgeschaft? Men kan altijd voorbijgestoken worden door iemand die minder stemmen heeft gehaald. Die frustratie is reëel. Wat de lijst van de plaatsvervangers betreft, blijft de onduidelijkheid bestaan.

De heer Emmanuel De Bock antwoordt dat men streeft naar coherentie met het gemeentelijke kiesstelsel. Op minder dan een jaar vóór de verkiezingen mogen die regels niet worden gewijzigd. Bovendien zou men het debat over de voorkeurstem, de kwestie van de meervoudige stem en hun respectief gewicht moeten voeren. Ook hier rijst het probleem van degenen die personen inschakelen om "en bloc" te stemmen. Zouden we het eens geraakt zijn over het aantal voorkeurstemmen die uitgebracht mogen worden?

De heer Bruno De Lille vindt dat het coherent is om rekening te houden met wie voor een vooropgestelde lijst stemt zowel voor de effectieven als voor de opvolgers.

De heer Emmanuel De Bock meent dat 25% van de personen die een lijststem uitbrengen, vertrouwen heeft in de volgorde die de partijen hebben bepaald.

Volgens mevrouw Julie de Grootte gaat het om een vooroordeel als men vindt dat de lijststem (die een stem voor een programma is) impliceert dat men akkoord gaat met de rangschikking van de kandidaten.

Voorzitter Charles Picqué citeert het geval van Marc-Antoine Pierson in de jaren '60. Zijn bijdrage tot de partij is onmiskenbaar. Zijn streng uiterlijk werkte niet in zijn voordeel maar dankzij de opvolging en de devolutieve werking werd hij gekozen. Ook verwijst hij naar de grote

Sylvie Mouzon.

V. Discussion des articles et votes

Article 1^{er}

Cet article ne suscite aucun commentaire.

Vote

L'article 1^{er} est adopté à l'unanimité des 15 membres présents.

Article 2

Cet article ne suscite aucun commentaire.

Vote

L'article 2 est adopté à l'unanimité des 15 membres présents.

Article 3

Amendement n° 1

M. Alain Destexhe présente l'amendement et en donne la justification.

Votes

L'amendement n° 1 est rejeté par 11 voix contre 3 et 1 abstention.

L'article 3 est adopté par 14 voix et 1 abstention.

Article 4

Amendement n° 2

M. Alain Destexhe présente l'amendement et en donne la justification.

Amendement n° 4

M. Benoît Cerexhe présente l'amendement et en donne la justification. Il constate que la suppression totale de l'effet dévolutif de la case de tête a fait place à une demi-suppression. Il en appelle à la cohérence et souhaite donner la prépondérance aux choix des citoyens.

M. Bruno De Lille rejette les amendements n^{os} 1 à 5. La voix de l'électeur qui vote en case de tête doit également être prise en considération. Ce que fait la proposition d'ordonnance spéciale.

M. Emmanuel De Bock ne renie pas son premier texte en

bekwaamheid van mevrouw Anne Sylvie Mouzon.

V. Artikelsgewijze bespreking en stemmingen

Artikel 1

Dit artikel lokt geen enkele commentaar uit.

Stemming

Artikel 1 wordt aangenomen bij eenparigheid van de 15 aanwezige leden .

Artikel 2

Dit artikel lokt geen enkele commentaar uit.

Stemming

Artikel 2 wordt aangenomen bij eenparigheid van de 15 aanwezige leden.

Artikel 3

Amendement nr. 1

De heer Alain Destexhe stelt het amendement voor en verantwoordt het.

Stemmingen

Amendement nr. 1 wordt verworpen met 11 stemmen tegen 3, bij 1 onthouding.

Artikel 3 wordt aangenomen met 14 stemmen bij 1 onthouding .

Artikel 4

Amendement nr. 2

De heer Alain Destexhe stelt het amendement voor en verantwoordt het.

Amendement nr. 4

De heer Benoît Cerexhe stelt het amendement voor en verantwoordt het. Hij stelt vast dat de volledige afschaffing van de devolutieve werking van de lijststem heeft plaatsgemaakt voor een halve afschaffing. Hij roept op tot coherentie en wenst het overwicht te geven aan de keuze van de burgers.

De heer Bruno De Lille verwerpt de amendementen nrs. 1 tot 5. De stem van de kiezer die voor de lijst kiest moet ook in overweging genomen worden. Dit geschiedt door het voorstel van bijzondere ordonnantie.

De heer Emmanuel De Bock verwerpt zijn eerste tekst

la matière. Entre-temps son groupe a évolué vers un point de vue majoritaire. Le maintien de l'effet dévolutif pour la moitié existe déjà au niveau communal. Le supprimer au niveau régional nécessite par souci de cohérence de le supprimer ensuite au niveau communal. Il estime que ceux qui votent en case de tête s'en remettent à l'ordre tel qu'arrêté par le parti. Les jeunes candidats ou les techniciens ont toujours émergé de la liste des suppléants ou d'une bonne place sur la liste des effectifs. Il convient d'éviter la peopolisation extrême. Faudra-t-il limiter les votes préférentiels pour limiter les effets des votes en bloc qui peuvent influencer indûment les résultats ?

Le texte tel que proposé est un bon *modus vivendi* qui ménage les intérêts des uns et des autres.

M. Stefan Cornelis pense que si on envisage de supprimer l'effet dévolutif, on doit également songer à supprimer les cases de tête. Tant qu'on ne le fait pas, on est contraint de supposer qu'en votant en case de tête on est d'accord avec l'ordre établi par le parti. Une diminution de moitié permet de limiter le rôle du parti. Il ne soutiendra pas l'amendement.

M. Benoît Cerexhe répond que son amendement ne supprime pas le vote de liste, mais bien l'effet dévolutif. On a déjà accepté de le réduire de 50%. C'est déjà considérer que ce système est injuste par rapport à la désignation des élus par les électeurs.

Parler de la limitation du vote plural est un élément nouveau dans la bouche du groupe DéFI qui est le champion des majorités alternatives. Son groupe, manifestement, estime que c'est toujours le parti qui doit décider de qui sera élu demain.

Enfin, en ce qui concerne le niveau communal, l'orateur est d'avis qu'il convient de faire partout la même chose. Il se tient à disposition de M. De Bock pour lui permettre de cosigner une proposition d'ordonnance dans ce sens.

M. Alain Destexhe est d'accord avec M. Cerexhe. Son groupe ne veut pas supprimer la case de tête. Le système existant n'est pas très démocratique. Que penser des suppléants qui prennent la place des effectifs qui ont fait beaucoup plus de voix ? C'est au choix : la participatie ou la démocratie. Notre système actuel est trop compliqué. Existe-t-il seulement encore un effet dévolutif dans d'autres pays européens ? Dans 10 ans tout au plus, les suppléants auront disparu en Belgique.

Mme Zoé Genot pense qu'il existe deux types d'électeurs. Ceux qui souhaitent voter pour des personnes et ceux qui préfèrent les listes parce qu'ils ne connaissent pas les personnes et qu'ils font confiance aux partis. Il est normal de respecter leur vote aussi. Comment justifier que l'on puisse soutenir un parti dans ses idées, mais pas dans les choix faits par ce parti dans la liste des candidats ?

op dit gebied niet. Intussen is zijn fractie naar een meerderheidsstandpunt geëvolueerd. Het behoud van de devolutieve werking voor de helft bestaat reeds op gemeentelijk niveau. Een afschaffing op gewestelijk niveau vereist, omwille van de coherentie, vervolgens een afschaffing op gemeentelijk niveau. Hij is van mening dat degenen die voor de lijst kiezen, akkoord gaan met de volgorde die de partij heeft beslist. De jonge kandidaten of de technici zijn steeds bovengekomen in de lijst met opvolgers of op een goede plaats in de lijst met effectieve kandidaten. Extreme verpersoonlijking moet worden voorkomen. Moeten de voorkeurstemmen worden beperkt om de effecten van de "stemmen in blok" te beperken, die de resultaten ongunstig kunnen beïnvloeden?

De tekst zoals die wordt voorgesteld is een goede *modus vivendi* die de verschillende belangen behartigt.

De heer Stefan Cornelis denkt dat, indien men overweegt om de devolutie af te schaffen, men ook moet denken aan het afschaffen van de lijststemmen. Zolang dit niet is geregeld, moet men vermoeden dat wie op de lijst stemt akkoord gaat met de volgorde bepaald door de partij. Door de halvering, wordt de rol van de partij beperkt. Hij zal de amendementen niet steunen.

De heer Benoît Cerexhe antwoordt dat zijn amendement niet de lijststem, maar wel de devolutieve werking afschaft. Men heeft reeds toegestemd om die tot 50% te herleiden. Dat betekent al dat men dit systeem onrechtvaardig vindt ten opzichte van de aanwijzing van de gekozenen door de kiezers.

Spreken over de beperking van de meervoudige voorkeurstem is nieuw voor de DéFI-fractie, die voorvechter is van wisselmeerderheden. Zijn fractie is duidelijk van mening dat het nog steeds de partij is die moet beslissen over wie morgen zal worden gekozen.

Wat het gemeentelijke niveau betreft, vindt de spreker het ten slotte wenselijk om overal hetzelfde te doen. Hij staat ter beschikking van de heer De Bock om een voorstel van ordonnantie in die zin mede te ondertekenen.

De heer Alain Destexhe gaat akkoord met de heer Cerexhe. Zijn fractie wil de lijststem niet afschaffen. Het bestaande systeem is niet erg democratisch. Wat te denken van de opvolgers die de plaats innemen van de effectieve kandidaten die veel meer stemmen hebben gekregen? Het is naar keuze: de participatie of de democratie. Ons huidige systeem is te ingewikkeld. Bestaat de devolutieve werking zelfs nog in andere Europese landen? Over hooguit tien jaar zullen de opvolgers in België verdwenen zijn.

Mevrouw Zoé Genot is van mening dat er twee soorten kiezers bestaan. Degenen die voor personen willen stemmen en degenen die liever voor lijsten stemmen omdat zij de personen niet kennen en vertrouwen hebben in de partijen. Het is normaal om ook hun stem te respecteren. Hoe verklaren dat men een partij kan steunen in haar ideeën, maar niet in de keuzes die die partij maakt in de lijst met kandidaten?

M. Armand De Decker rappelle avoir été président des sections locales et régionales de son parti. À cette occasion, il a fait de nombreuses listes électorales. Il est d'accord pour supprimer les suppléants. Supprimer l'effet dévolutif de la case de tête est une attitude conservatrice qui donne un avantage aux plus anciens et aux plus populistes et qui réduit les chances des jeunes d'être élus une première fois.

M. Alain Destexhe rappelle ne pas avoir été élu une seule fois par les cases de tête.

M. Armand De Decker répond que la première fois il a été élu par l'effet dévolutif des cases de tête. Il n'est pas prêt à oublier son propre passé. Il faut encourager les jeunes hommes et femmes qui veulent se lancer en politique. L'effet dévolutif à 100 % était un cadeau un peu trop lourd.

M. Michaël Verbauwhe rappelle que l'effet dévolutif a aussi permis à de nombreuses femmes d'être élues. Sans l'effet dévolutif, nos assemblées seraient encore moins féminines.

Votes

L'amendement n° 2 est rejeté par 11 voix contre 3 et 1 abstention.

L'amendement n° 4 est rejeté par 11 voix contre 3 et 1 abstention.

L'article 4 est adopté par 14 voix et 1 abstention.

Article 5

Amendement n° 3

M. Alain Destexhe présente l'amendement et en donne la justification.

Amendement n° 5

M. Benoît Cerexhe présente l'amendement et en donne la justification.

Votes

L'amendement n° 3 est rejeté par 11 voix contre 3 et 1 abstention.

L'amendement n° 5 est rejeté par 11 voix contre 3 et 1 abstention.

L'article 5 est adopté par 14 voix et 1 abstention.

De heer Armand De Decker herinnert eraan dat hij voorzitter was van de lokale en gewestelijke afdelingen van zijn partij. Hij heeft toen veel kieslijsten gemaakt. Hij is het eens met de afschaffing van de opvolgers. Het afschaffen van de devolutieve werking van de lijststem is een conservatieve houding die een voordeel geeft aan de oudste en de meest populistische kandidaten en die de kans verkleint voor de jonge kandidaten om voor de eerste keer verkozen te worden.

De heer Alain Destexhe herinnert eraan dat hij geen enkele keer werd gekozen via de lijststem.

De heer Armand De Decker antwoordt dat hij de eerste keer werd gekozen via de devolutieve werking van de lijststem. Hij is niet bereid om zijn eigen verleden te vergeten. De jonge mannen en vrouwen die in de politiek willen gaan, moeten worden aangemoedigd. De 100% devolutieve werking was een beetje een te zwaar geschenk.

De heer Michaël Verbauwhe herinnert eraan dat de devolutieve werking ook veel vrouwen de mogelijkheid heeft gegeven om verkozen te worden. Zonder de devolutieve werking zouden onze assemblees nog minder vrouwen tellen.

Stemmingen

Amendement nr. 2 wordt verworpen met 11 stemmen tegen 3, bij 1 onthouding.

Amendement nr. 4 wordt verworpen met 11 stemmen tegen 3, bij 1 onthouding.

Artikel 4 wordt aangenomen met 14 stemmen bij 1 onthouding.

Artikel 5

Amendement nr. 3

De heer Alain Destexhe stelt het amendement voor en verantwoordt het.

Amendement nr. 5

De heer Benoît Cerexhe stelt het amendement voor en verantwoordt het.

Stemmingen

Amendement nr. 3 wordt verworpen met 11 stemmen tegen 3, bij 1 onthouding.

Amendement nr. 5 wordt verworpen met 11 stemmen tegen 3, bij 1 onthouding.

Artikel 5 wordt aangenomen met 14 stemmen bij 1 onthouding.

VI. Vote sur l'ensemble de la proposition d'ordonnance spéciale

L'ensemble de la proposition d'ordonnance spéciale est adopté à l'unanimité des 15 membres présents.

En conséquence les :

- proposition d'ordonnance spéciale modifiant la loi spéciale du 12 janvier 1989 relative aux institutions bruxelloises et supprimant les candidats suppléants, n° A-28/1 – S.O. 2014 ;
- proposition d'ordonnance spéciale visant à supprimer l'effet dévolutif de la case de tête et les suppléants pour les élections du Parlement bruxellois, n° A-138/1 – 2014/2015 ;
- proposition d'ordonnance spéciale visant à supprimer l'effet dévolutif de la case de tête et les suppléants pour les élections du Parlement de la Région de Bruxelles-Capitale, n° A-551/1 – 2016/2017 ;

deviennent sans objet.

– *Confiance est faite à la rapporteuse pour la rédaction du rapport.*

La Rapporteuse

Nadia EL YOUSFI

Le Président

Charles PICQUÉ

VI. Stemming over het geheel van het voorstel van bijzondere ordonnantie

Het voorstel van bijzondere ordonnantie wordt in zijn geheel aangenomen bij eenparigheid van de 15 aanwezige leden.

Bijgevolg worden :

- voorstel van bijzondere ordonnantie tot wijziging van de bijzondere wet van 12 januari 1989 met betrekking tot de Brusselse instellingen en tot afschaffing van de plaatsvervangende kandidaten, nr. A-28/1 – S.O. 2014 ;
- voorstel van bijzondere ordonnantie met het oog op de afschaffing van de devolutieve werking van de lijststem en de plaatsvervangers bij de verkiezingen voor het Brussels Parlement, nr. A-138/1 – 2014/2015 ;
- voorstel van bijzondere ordonnantie met het oog op de afschaffing van de devolutieve werking van de lijststem en de plaatsvervangers bij de verkiezingen voor het Brussels Hoofdstedelijk Parlement, nr. A-551/1 – 2016/2017 ;

doelloos.

– *Vertrouwen wordt geschonken aan de rapporteur voor het opstellen van het verslag.*

De Rapporteur

Nadia EL YOUSFI

De Voorzitter

Charles PICQUÉ

VII. Amendements

N° 1 (de MM. Alain DESTEXHE et Olivier de CLIPPELE).

Article 3

L'article 3 de la proposition d'ordonnance spéciale qui modifie l'article 20 de la même loi spéciale, le §3, alinéa 1^{er} est modifié comme suit :

« *Le bureau régional répartit ensuite, s'il échet, les sièges ainsi obtenus par chaque groupement de listes entre les listes qui le composent et procède à la dévolution des sièges selon les modalités visées aux articles 29ter, 29quater, et 29nonies1, de la loi spéciale.* »

JUSTIFICATION

Cette disposition vise à supprimer l'effet dévolutif de la case de tête pour les listes électorales de la Région bruxelloise.

N° 2 (de MM. Alain DESTEXHE et Olivier de CLIPPELE).

Article 4

L'article 4 de la proposition d'ordonnance spéciale qui insère l'article 20bis dans la même loi spéciale est remplacé par ce qui suit :

« *Lorsque le nombre de candidats d'une liste est égal à celui des sièges qui lui reviennent, ces candidats sont tous élus.*

Lorsque le premier de ces nombres est supérieur au second, les sièges sont conférés aux candidats dans l'ordre décroissant du nombre de voix qu'ils ont obtenues. En cas de parité, l'ordre de présentation prévaut.

Le chiffre d'éligibilité spécifique à chaque liste s'obtient en divisant le chiffre électoral de la liste tel qu'il est déterminé à l'article 20, par le nombre des sièges attribués à la liste, majoré d'une unité.

Lorsque le nombre des candidats d'une liste est inférieur à celui des sièges qui lui reviennent, ces candidats sont tous élus et les sièges en surplus sont attribués conformément à l'alinéa 1er, § 2, de l'article 20. »

JUSTIFICATION

Cette modification vise à supprimer l'effet dévolutif de la case de tête pour les listes électorales de la Région bruxelloise.

VII. Amendementen

Nr. 1 (van de heren Alain DESTEXHE et Olivier de CLIPPELE).

Artikel 3

Artikel 3 van het voorstel van bijzondere ordonnantie, dat artikel 20, § 3, eerste lid, van dezelfde bijzondere wet wijzigt, wordt gewijzigd als volgt:

“*Het gewestbureau verdeelt vervolgens, indien nodig, de zetels die elke groep van lijsten aldus behaald heeft onder de lijsten waaruit de groep bestaat en gaat over tot de zetelverdeling volgens de nadere regels vervat in de artikelen 29ter, 29quater en 29nonies1 van de bijzondere wet.*”.

VERANTWOORDING

Deze bepaling strekt ertoe de devolutive werking van de lijststem voor de kieslijsten van het Brussels Gewest af te schaffen.

Nr. 2 (van de heren Alain DESTEXHE et Olivier de CLIPPELE).

Artikel 4

Artikel 4 van het voorstel van bijzondere ordonnantie, tot invoeging van artikel 20bis in dezelfde bijzondere wet, te vervangen door wat volgt:

“*Wanneer het aantal kandidaten van een lijst gelijk is aan dat van de aan de lijst toekomende zetels, worden al deze kandidaten verkozen.*

Wanneer het eerste aantal hoger is dan het tweede, worden de zetels toegekend aan de kandidaten in dalende volgorde van het aantal stemmen die zij behaald hebben. Bij staking van stemmen primeert de volgorde van voordracht.

Het specifieke verkiesbaarheidscijfer voor elke lijst wordt bekomen door het stemcijfer van de lijst, zoals bepaald in artikel 20, te delen door het aantal aan de lijst toegekende zetels, verhoogd met één eenheid.

Wanneer het aantal kandidaten van een lijst lager is dan dat van de aan de lijst toekomende zetels, worden al deze kandidaten verkozen en worden de overtollige zetels toegekend overeenkomstig het eerste lid, § 2 van artikel 20.”.

VERANTWOORDING

Deze wijziging beoogt de devolutive werking van de lijststem af te schaffen voor de kieslijsten van het Brussels Gewest.

N° 3 (de MM. Alain DESTEXHE et Olivier de CLIPPELE).

Article 5

L'article 5 de la proposition d'ordonnance spéciale qui insère l'article 20ter dans la même loi spéciale est modifié comme suit :

« Dans chaque liste dont un ou plusieurs candidats sont élus conformément à l'article 16ter, les candidats non élus qui ont obtenu le plus grand nombre de voix, ou en cas de parité de voix, dans l'ordre d'inscription sur le bulletin de vote, sont déclarés premier, deuxième, troisième suppléant, et ainsi de suite. »

JUSTIFICATION

Cette disposition tend à ne pas introduire l'effet dévolutif de la case de tête pour les suppléants (désormais candidats non élus) en Région bruxelloise.

N° 4 (de M. Benoît CEREXHE).

Article 4

A l'article 4 de la proposition d'ordonnance spéciale, les termes suivants sont supprimés :

« Préalablement à la désignation des élus, le bureau régional procède à l'attribution individuelle aux candidats de la moitié du nombre des bulletins favorables à l'ordre de présentation de ces candidats. Cette moitié s'établit en divisant par deux le total du nombre des bulletins marqués en tête de liste.

L'attribution de ces bulletins se fait d'après un mode dévolutif. Les bulletins à attribuer sont ajoutés aux suffrages nominatifs obtenus par le premier candidat de la liste, à concurrence de ce qui est nécessaire pour atteindre le chiffre d'éligibilité spécifique à chaque liste. L'excédent, s'il y en a, est attribué, dans une mesure semblable, au deuxième candidat, puis au troisième, et ainsi de suite, jusqu'à ce que la moitié du nombre des bulletins favorables à l'ordre de présentation de ces candidats soit épuisée.»

JUSTIFICATION

Sera donnée en séance.

N° 5 (de M. Benoît CEREXHE).

Article 5

A l'article 5 de la proposition d'ordonnance spéciale, les termes suivants sont supprimés :

Nr. 3 (van de heren Alain DESTEXHE et Olivier de CLIPPELE).

Artikel 5

Artikel 5 van het voorstel van bijzondere ordonnantie, dat artikel 20ter invoegt in dezelfde bijzondere wet, wordt gewijzigd als volgt:

“Op elke lijst waarop een of meer kandidaten gekozen worden overeenkomstig artikel 16ter van de bijzondere wet, worden de niet gekozen kandidaten met het hoogste aantal stemmen of, ingeval van staking van stemmen, in de volgorde van inschrijving op het stembiljet, eerste, tweede, derde opvolger enzovoort verklaard.”.

VERANTWOORDING

Deze bepaling strekt ertoe de devolutieve werking van de lijststem niet in te voeren voor de plaatsvervangers (voortaan niet gekozen kandidaten) in het Brussels Gewest.

Nr. 4 (van de heer Benoît CEREXHE).

Artikel 4

Aan artikel 4 worden de volgende woorden geschrapt :

“ Voorafgaand aan de aanwijzing van de gekozenen, gaat het gewestbureau over tot de individuele toekenning, aan de kandidaten, van de helft van het aantal lijststemmen die gunstig zijn voor de volgorde van voordracht van die kandidaten. Die helft wordt verkregen door het totaal van het aantal lijststemmen te delen door twee.

De toekenning van die lijststemmen gebeurt devolutief. De toe kennen lijststemmen worden gevoegd bij de naamstemmen die de eerste kandidaat op de lijst gehaald heeft, naar rato van wat nodig is om het specifieke verkiesbaarheidscijfer voor elke lijst te halen. Het overschot, indien er een is, wordt in soortgelijke verhouding, toegekend aan de tweede kandidaat, dan aan de derde enzovoort, tot de helft van het aantal lijststemmen die gunstig zijn voor de volgorde van voordracht van die kandidaten uitgeput is.”.

VERANTWOORDING

Zal tijdens de vergadering worden gegeven.

Nr. 5 (van de heer Benoît CEREXHE).

Artikel 5

Aan artikel 5 worden de volgende woorden geschrapt :

« *Préalablement à leur désignation, le bureau régional, ayant désigné les élus, procède à une nouvelle attribution individuelle aux candidats non élus de la moitié du nombre des bulletins favorables à l'ordre de présentation, telle qu'elle est déterminée à l'article 20bis, al. 1er. Cette attribution se faisant de la même manière que pour la désignation des élus, mais en commençant par le premier des candidats non élus, dans l'ordre d'inscription sur le bulletin de vote.* »

JUSTIFICATION

Sera donnée en séance.

“ *Voorafgaand aan hun aanwijzing, gaat het gewestbureau, dat de gekozenen aangewezen heeft, over tot een nieuwe individuele toekenning, aan de niet gekozen kandidaten, van de helft van het aantal lijststemmen die gunstig zijn voor de volgorde van voordracht, zoals bepaald in artikel 20bis, eerste lid. Die toekenning verloopt zoals voor de aanwijzing van de gekozenen, maar te beginnen met de eerste van de niet gekozen kandidaten, in de volgorde van inschrijving op het stembiljet.*”.

VERANTWOORDING

Zal tijdens de vergadering worden gegeven.